

197 NAA 34 B 59

OPEN BRIEF

AAN

H. H. Predikanten der Herv. Kerk ter dezer plaatse,

IN ZAKE

de aannemingskwestie tusschen genoemde

Predikanten en Ds. VAN SCHELVEN.

DOOR

L. HARTOG Jr.

PRES. DER COMM. VOOR EVANGELISATIE EN LID DER HERV.
KERK TE HELDER.

— 1 26 —

GEDRUKT VOOR REKENING VAN DEN SCHRIJVER.

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2826 224 8

Aan den Lezer!

Gedurende verscheidene jaren president der commissie voor Evangelisatie zijnde, heb ik altijd een diep stilzwijgen bewaard over het standpunt dat de Predikanten der Hervormde Kerk ter dezer plaatse hebben ingenomen in genoemde kerk. Niet uit onverschilligheid, maar omdat ik weet, dat de meeste menschen niet veel van kerkelijke zaken en protesten houden. Het zij dan omdat zij eene instinctmatige vrees hebben voor alles wat de door hen zoo vurig beminde rust zoude kunnen verstoren, hetzij omdat zij zich door eene smartelijke ondervinding van het nuttelooze van dergelijke protesten hebben overtuigd. Zij zullen het des noods dulden in mannen, die door hun betrekking daartoe gedrongen zijn, en dan in stilte zich zelven gelukwenschen met hun ambtelooze positie, die hen voor dergelijke onaangenaamheden vrijwaart, maar vinden het even ondragelijk als aanmatigend in een gewoon burgerman, dat hij de stoutmoedigheid, om niet te zeggen onbeschaamdheid, heeft om tegen predikanten te protesteeren.

Toch is mij de nood thans opgelegd om te spreken, daar zwijgen in deze verraad zou zijn aan den man, dien ik en velen met mij hoogachten, en de zaak, die wij te zamen dienen, er door in miscrediet kon geraken.

Den lezer, die deze open brief in handen komt, be-
tuig ik, dat ijveren voor eigen eer mij tot het schrijven van deze regelen niet aanzette, maar alleen het heil

A + S
34B 59.

onzer zoo diep gezonken kerk, die ik nog altijd hartelijk liefheb, aan wier herstel ik nu 23 jaren te vergeefs gearbeid heb.

Mocht mijn schrijven dit uitwerken: dat velen werden opgewekt, om voor het heil der kerk te bidden en te arbeiden, dan zal ik mij dubbel beloond achten voor mijn werk.

DE SCHRIJVER.

Aan de WelEerw. Heeren Predikanten der Hervormde Gemeente te Helder en Nieuwediep.

WelEerw. Heeren!

Weinig had ik kunnen denken, dat mijne mededeeling en geprek over onze Hervormde kerk met Ds. VAN SCHELVEN zooveel aanleiding tot schrijven zou geven. Was mijn naam niet zoo dikwijls genoemd geworden in de aannemingskwestie, geloof mij, ik had de pen tegen U, mijne heeren, niet opgevat. Maar, aangezien de heer BRON zich de vrijheid veroorlooft om mij dingen te laten zeggen in deze kwestie, die ik volstrekt *niet gezegd heb*, zoo ben ik wel verplicht om, ter wille van de waarheid, dat tegen te spreken.

Gij voegt den heer VAN SCHELVEN in uw verdediging toe: »Met dat oppervlakkig gezagsgeloof raakt men zoo licht in verwarring.» Welnu, ik kan mij aan datzelfde woord van U houden. Gij, mijnheer, gelooft niet op gezag, en zijt toch ook in verwarring. Komt dat soms daarvan, dat gij in u zelve gelooft? Ofschoon gij toch op gezag van mij geloofd hebt. Dat blijkt uit uw schrijven, waar gij U op »'s mans eigen verklaring» beroept.

Gij laat mij aldus mededeelen: »dat JAN KWAAD in den winter van 1880/81 als catechisant van U zou verklaard hebben aan M. TISSING, dat uw godsdienst-

onderwijs anders was, dan dat van den predikant, van wien hij te voren onderwijs genoten had, en dat U in eene *catechisatie* zou gezegd hebben, bij gelegenheid dat U sprak over eenig verhaal aangaande Jezus, in de Evangeliën opgeteekend (welk verhaal is daarbij niet gemeld) dat gij het een onverschillige zaak achtet, of men dat al dan niet geloofde, zooals het daar wordt voorgesteld, en dat gij het voor U *aldus* niet geloofdet. Gij zijt wel danig in de war geweest, W.Ew. heer. En ik heb het U nog wel tot tweemaal toe verhaald. Maar ik begrijp U, gij zijt onder den indruk van den heer B., bij wien gij eerst geweest waart, eer gij U bij mij voegdet, in de war geraakt; die had U immers de zaak anders medegedeeld, volgens uw zeggen? zoodat het wel scheen of TISSING het op tweederlei wijze verteld had. Daarbij kwam nog, zoo ik van achteren hoorde, dat U eerst geïnformeerd had of gij bij mij wel goed ontfangen zou worden. Dacht U, Ew. heer, dat ik ook de gewoonte heb om, als iemand mij vraagt om te spreken, hem dan in mijn gang op de vloermat te laten staan? Doch dit in het voorbijgaan. En nu zal ik nog eens voor de ooren van allen, die dit geschrift lezen, (het is bijna tot vervelens toe) herhalen, wat ik gezegd heb aan Ds. VAN SCHELVEN en U. Ik heb niet gezegd, mijnheer, dat JAN KWAAD aan M. TISSING verklaard had »dat het onderwijs anders was van U dan van zijn vroegeren predikant, bij wien hij te leeren gegaan had.”

Ik heb U eerstens gezegd: »dat JAN KWAAD zich tegen zijn zin bij U had laten aannemen, maar om zijn ouders te gehoorzamen, die gaarne wilden, dat hij zich dit op hun verzoek liet welgevallen, dit gedaan had.” Dat strijdt dus geheel met elkander.

Ten tweede heb ik U niet gesproken over »*eenig verhaal aangaande Jezus in de Evangelien opgeteekend*,» maar U gezegd »dat TISSING mij verteld had, dat JAN KWAAD medegedeeld had, dat Ds. BRON, bij wien hij op de aanne-
mingsleering ging, gezegd had: »ik zal U over de ge-
schiedenis van Jezus van Nazareth spreken, gij voor U kunt er van gelooven wat ge wilt. Het zal u geen kwaad maar ook geen goed doen; Ik geloof het niet.» Dit klinkt toch heel anders als uwe mededeeling in de »Heldersche Courant.» U spreekt er aldus over: »dat bij gelegenheid dat gij over eenig verhaal aangaande Jezus in de Evangelien opgeteekend (welk verhaal is daarbij niet vermeld).» Zoo heb ik U niet verteld, zoo heeft TISSING het niet medegedeeld en JAN KWAAD ook niet. Is er geen verschil, Eerw. heer, tusschen een verhaal uit het leven van Jezus, of zijn geheele geschiedenis?

Dat gij het een onverschillige zaak achtet, of men dat al of niet geloofde, zooals het *daar wordt voorgesteld* en gij het voor U *aldus* niet geloofde. Dat hebt gij uit mijn mond ook niet vernomen.

»*Zooals het daar wordt voorgesteld*» en het »*aldus*» leg ik een bijzondere nadruk op.

Op zulk een wijze gezegd, zou het zijn, of gij het wel gelooft, maar niet zooals JAN KWAAD en anderen het gelooven. Er is hier geen sprake van het »*aldus* gelooven», maar van het *niet* te gelooven.

Als nu ieder lezer, die mijne verklaring en TISSING's verklaring gelezen heeft, eens cordeele, hoeveel uwe mededeeling in de courant wel verschilt van de onze, zou ik dan ook het recht hebben U van leugen te betichten? Is dat dan ook geen goochelarij met woorden?

Doch ik ga verder. Op uwe vraag: hoe of de heer

VAN SCHELVEN nu aan dat verhaal kwam van »zich be-
 drinken en de boel stukslaan”, daar het voorgevallene
 met de mariniers, die bij Ds. VAN 'T SANT waren aan-
 genomen, nooit als bewijs tegen U kon aangevoerd
 worden, daar dit niet in 1881, maar wel in 82 was
 voorgevallen? Heb ik U gezegd: dat Ds. VAN SCHELVEN
 »dit eene met het andere in verwarring gebracht had.”
 Namelijk, zooals TISSING in de »Heldersche Courant”
 mededeelt, en ik U in mijn huis heb medegedeeld, »dat
 er een matroos aan boord van een onzer oorlogsbodems
 aangenomen was, en aan den avond van dien dag zich
 zoo bedronken had en aan het vechten was geweest,
 dat hij des morgens daarna gestraft werd en zijn mak-
 kers hem spottend en lachend toeriepen: »die knappe
 jongen is gister nog al aangenomen!” Versta wel,
 Ew. heer!

Zóó heb ik het ook aan Ds. VAN SCHELVEN verteld
 en daarbij gevoegd: *en die lui gaan aan de tafel des
 Heeren, en eten van het brood en drinken van den wijn,*
 welk een gruwel!

Vergelijk nu eens het verhaal van Ds. VAN SCHELVEN
 in »Guido de Bres,” met hetgeen door JAN KWAAD aan
 TISSEN en hetgeen ik daaraan toegevoegd heb en aan
 Ds. v. SCHELVEN is medegedeeld. Leg beide naast elkan-
 der, dan mogen zij in vorm verschillen, maar de zaken
 zijn bijna hetzelfde.

Ds. VAN SCHELVEN zegt: »dat het in *de ure van aan-
 neming was* dat gij Uw ongeloof uitspraak aangaande de
 geschiedenis van JEZUS van Nazareth” — JAN KWAAD:
 »dat gij het op *de aannemingscatechisatie* gezegd heb.”
 Wat is de beschuldiging tegen U ingebracht Eerw. Heer?
 dat gij zulks geleerd hebt, en gij zult toch zeker wel
 aannemen volgens uw onderwijs. Vervolgens dat een

der jongens opstond, zeggende: »als het zoo staat met het geloof, dan wil ik er niets meê te doen hebben” en heenging. Dat is niet volgens mijne mededeeling, ook niet van TISSING, maar de bijvoeging: »wat nooit bij mij is geschied,” spreek ik U tegen.

KLAAS GEUS (de man heeft mij vrijheid gegeven zijn naam te mogen gebruiken), heeft mij medegedeeld, dat voor 10 jaren, toen hij bij U ter catechisatie ging, hij om dezelfde stoute ongelooftaal bij U de catechisatie is uitgelopen en zich later bij den predikant te Huisduinen heeft laten aannemen. Vervolgens zegt Ds. VAN SCHELVEN in »Guido de Bres”: »dat na de aanneming de soldaten naar de herberg zijn gegaan, zich bedronken en alles kort en klein sloegen.” JAN KWAAD verhaalt: »dat sommigen naar de herberg zijn gegaan na de aanneming, en daar zijn gaan drinken,” en ik, Eerw. Heer, heb aan Ds. VAN SCHELVEN gezegd bij die gelegenheid, »dat er een matroos zich na zijn aannemen zoo bedronken had, dat hij aan het vechten was geraakt,” en de opmerking gemaakt: »dezulken gaan aan den tafel des Heeren en eten van het brood en drinken van den wijn.” Het ligt er nu maar aan of het U om de zaak te doen is, en dan ziet ge, dat de hoofdzaak geheel waar is. Het angstvallig vasthouden aan de letter, wat gij van die orthodoxe letterknechten vordert, is niets anders dan een redmiddel. De eenige fout zit daar, dat Ds. VAN SCHELVEN het doet voorkomen in »Guido de Bres”, alsof het bij de aanneming alles zou zijn geschied. Doch de vraag is niet: is het nu alles naar de juiste tijdsorde zoo gebeurd, maar is het gebeurd?

Neen, zegt gij, want JAN KWAAD zegt: »het is alles logen en laster” en het gebeurde bij mijn collega VAN

'T SANT, kan als geen bewijs dienen tegen mij."

Wij verschillen in dit opzicht zeer. Juist het gebeurde bij den heer VAN 'T SANT is een bewijs te meer voor mij, dat het eerste verhaal van J. KWAAD waar is, en zijn laatste herroepen leugen. Die zaken herhalen zich, en hoe kan 't anders? Beiden zijn vruchten aan denzelfden boom gegroeid. Bij beiden dezelfde lichtvaardige opvatting (ik zeg niet van het doen van belijdenis, daar kan zelfs geen sprake van zijn) maar van het toelaten tot het lidmaatschap der Hervormde kerk. Is er naar uw meening dan geenerlei verband tusschen leer en leven, tusschen het *wel* of het niet gelooven? Dat gij zoo lichtvaardig speelt met »het komt er niet op aan wat men gelooft," en »of ge het gelooft."

Geloof mij, Ew. Heeren, de jongelui nemen het evenwel al niet zeer ernstig op; en als ge dan nog zoo speelt met de heiligste zaken, en dat als voorganger in den godsdienst, dan kan ik mij zeer goed begrijpen, dat men het aannemen gaat beschouwen evenals of men lid wordt van een of andere vereeniging. Zoo worden jaarlijks honderden de kerk binnengelaten, om door die kerk de wereld in te gaan. Is dat handelen overeenkomstig de beloften, bij de toelating tot het predikambt door U afgelegd?

Waarlijk, het schijnt wel, of aan U, mijne heeren, toen gij toegelaten zijt tot predikant bij de Hervormde kerk, het mandaat verleend is, om in de Hervormde kerk alles te mogen zeggen en leeren, wàt gij goed vindt. Gij moogt tegen God en zijn woord zooveel kwaad zeggen als ge maar wilt, gij moogt zondigen tegen uwe beloften, bij het examen ter toelating tot predikant afgelegd, gij moogt de belijdenis der kerk als versleten en onbruikbaar ter zijde schuiven, ja — wat

moogt ge niet prediken en leeren? — Gij kunt zeggen: dat ge niet gelooft aan eene openbaring van God buiten den mensch, dat de geheele wonderverschijning van Jezus Christus in het vleesch, tot op zijn wonderlijk verlaten van de aarde, met al de wonderlijke feiten door Jezus verricht, niet waar zijn. Toch blijft gij predikant bij de Hervormde kerk. Lezers, om U eens te doen zien, hoe door en door onwaar het standpunt is, dat de predikanten te dezer plaatse in de kerk hebben ingenomen, zij U hier onder de aandacht gebracht art. 27 van het reglement op het examen ter toelating tot de Evangeliebediening.

Art. 27 luidt aldus:

»De geëxamineerden hebben daarenboven de navolgende plechtige verklaring of belofte af te leggen en met hunne onderteekening te bekrachtigen. Wij onderschrevenen, door het Provinciaal Kerkbestuur van..... (of door de Commissie tot de zaken der Waalsche kerk) tot de openbare Evangeliebediening toegelaten, verklaren bij deze oprechtelijk, dat wij naar het grondbeginsel der Christelijke kerk in 't algemeen en der Hervormde in 't bijzonder Gods heilig woord, in de Schriften des Ouden en Nieuwen Verbonds vervat, van ganscher harte aannemen en oprechtelijk gelooven; dat wij des zins en willens zijn, de hoofdzaak der leer, welke in de aangenomen formulieren van éénigheid der Nederlandsche Hervormde kerk begrepen is, getrouwelijk te handhaven, dat wij mitsdien den ganschen raad Gods, inzonderheid zijn genade in Jezus Christus, als de eenige grond der zaligheid, ernstig en van harte naar de gaven ons geschonken, aan de Gemeente zullen verkondigen, dat wij op de bevordering der godsdienstige kennis en van Christelijk geloof en leven

»ons met allen ijver zullen toeleggen, en orde en een-
 »dracht voorstaan en aankweeken; en dat wij alzoo,
 »onder opzien tot de hulp, die van boven is, de belan-
 »gen van Gods Koningrijk en in het bijzonder, die van
 »de Nederlandsche Hervormde kerk zorgvuldig zullen
 »behartigen, en, naar vermogen, aan de bevordering
 daarvan medewerken, verbindende wij ons bij deze onze
 »handteekening tot al het voorschrevene, en om, zoo
 »wij bevonden worden tegen eenig gedeelte van deze
 »verklaring en belofte gehandeld te hebben, deswege
 »ons te zullen onderwerpen aan de uitspraken der be-
 »voegde kerkelijke vergaderingen.”

Wat dunkt U, lezer? Dat is de belofte, die de pre-
 dikant aflegt. Vergelijk daarmede nu eens de verkla-
 ring van Ds. VAN 'T SANT in de »Heldersche Courant,”
 die er roem op draagt, dat hij bij 't geven van on-
 derwijs in den godsdienst, de catechismus, de 12 arti-
 kelen des geloofs, die toch mede tot de grondslagen
 van de leer onzer kerk behooren, even zoo goed als de
 formulieren van eenigheid, geheel en al afwijkt. Nu,
 ik gun U dien roem wel, Ew. heer. Gij zult daardoor
 in de schatting van andere godsdienstgezindten, die aan
 hun kerkelijke belijdenisschriften vasthouden, niet in
 achting rijzen. Ik zou wel eens willen weten, waarom
 gij U bij voorkeur toch nog predikant bij de Hervormde
 kerk noemt. Waarom niet Luthersch of Roomsch?
 Het kan wel zijn, dat, daar ik lezer ben van »Guido
 de Bres,” dat het boven mijn bevattning gaat, maar ik
 daecht, dat een kerk zich door haar belijdenis van een
 andere kerk onderscheidde. Toen ik de opmerking
 van Ds. VAN 'T SANT over dat onderwijs, dat hij geeft,
 las, er bijvoegende: »ik acht dat zonder toelichting het
 voor de lezers van »Guido de Bres” veel te hoog zou

zijn, moest ik bij een nadere lezing van zijn stuk in de »H. Courant" onwillekeurig lachen. Hoe juist Z.Eerw. bij de aanneming van dien marinier, die hij bepaald wist, »dat slecht was," dat woord uit de Schrift te pas brengt: »dwingt ze om in te gaan." Lezer, ik raad U aan, het verband van dat woord eens na te gaan, waarin het voorkomt; gij vindt het Luc. 14 : 16, 24, en gij zult een proeve krijgen van moderne schrifttoepassing. Nog eene opmerking, inzonderheid aan het adres van den heer VAN 'T SANT. Z.Eerw. verklaart met den kommandant van 't korps mariniers nauwkeurig het gedrag nagegaan te zijn van de aannemelingen. De heer VAN 'T SANT meent toch zeker het zedelijk gedrag? De kommandant laat hun conduite nazien, en dan wordt er naar het al of niet veel straf op dat boekje bepaald, wie een goed gedrag hebben of niet. Is dat voldoende voor U, mijnheer? Begrijpt gij, mijnheer, dat zulks niet gelden kan voor zedelijk gedrag? De krijgswet oordeelt heel anders dan de zedenwet van God. Vloeken, liegen, ontucht, enz. worden door de krijgswet niet gestraft, maar zijn toch bepaald onzedelijk, maar het kan wel zijn, dat zulks ook boven mijn orthodox begrip gaat. Waarlijk, mijne heeren, het eene zoowel als het andere in zaken van godsdienst is alles hier oppervlakkig. Hoe kan 't ook anders? Mannen, die zoo sollen kunnen met Gods Woord, met de Belijdenis, met het Avondmaal, die eigenlijk gezegd van den geheelen Bijbel niets overhouden dan zooveel wat hun positie nog eenigszins handhaven kan in de Kerk, hoe kan men daar eenige ernst bij verwachten?

Men gelooft nu eenmaal niet meer op gezag, noch van Jezus, noch van de Apostelen, noch van wien ook, men gelooft alleen in zich zelve. Vraag nu, lezer,

wat er op zoo'n wijze van leeren en doen, van onze Kerk moet worden? Onze kerk is verlaagd tot een disputeer-college, waarin plaats gegeven wordt aan de tegenstrijdigste meeningen en leeringen, tot een herberg, waar rijp en groen welkom is. De leervrijheid, wat zeg ik, de bandeloosheid leidt tot den dood, ja tot ontbinding onzer kerk. Dat is nu orde en eendracht aankweken en den bloei der kerk bevorderen. Honderden zijn de kerk uitgepreekt; overal vindt men de leden der Hervormde kerk verspreid. De Chr. Geref. Kerk is er mede gevuld. Evenzoo het gebouw voor Evangelisatie en waar men ook hier in een Protestantsche kerk komt, men vindt er verstrooide schapen uit de Hervormde kerk. Dat kunt gij, Mijne heeren, zonder smart aanzien, niet waar? Wat bindt U nog aan die kerk? Zoo het de zilveren keten niet is? Een van beiden toch, of teruggekeerd tot gehoorzaam geloof aan Gods Woord en onderwerping aan de Belijdenis der kerk, of met een BUSKEN HUET, PIERSON en HUGENHOLTZ heengegaan, want gij behoort niet meer tot die kerk. Gij hebt volkomen vrijheid om te gelooven en te prediken wat ge wilt, maar niet binnen de muren onzer Hervormde Kerk. Blijft ge toch, dan zijt ge door en door onwaar, en eer ge dan weer scheldt voor leugenaar en lasteraar, roep ik U toe: doe eerst de balk uit uw eigen oog en zie dan den splinter uit uw broeders oog te doen!

Mocht mijn schrijven bij menig lid onzer kerk dit teweeg gebracht hebben, dat ik de gewetens wakker geschud heb uit die zoetsappige rust om de uitgebreidheid van het kwaad te zien. O, hoeveel schuldige onwetendheid bestaat er niet op dat punt! Laat ons toch het kwaad niet wegcijferen, maar de oogen openen voor

de gapende wonde der kerk. Het is meer dan tijd, dat er een noodkreet worde aangeheven en de gewetens worden wakker geschud, opdat er toch iets gedaan worde om te redden. En zoodat niet het geval mocht zijn, dat gij U niet wildet ontfermen over de Kerk, dan eindig ik, in de bewustheid aan mijne roeping als lid der Hervormde kerk voldaan te hebben, met de bede: Heere God! ontferm Gij U dan over onze diep gezonken kerk.

Ten slotte nog een woord aan U, Ew. heeren. Ds. VAN 'T SANT zegt bij den aanvang van zijn verdediging in de »H. Courant»: »Het loopt den heer VAN SCHELVEN niet mee," en ik zeg bij het eindigen: het valt U zeker niet mee, dat deze kwestie mij aanleiding gaf »om zulke leelijke dingen" aan uw adres te schrijven, »die als ze waar waren," zegt Ds. BRON van Ds. VAN SCHELVEN zijn mededeeling in »Guido de Bres." Zeg nu ook, mijne heeren, als ge den moed hebt, van deze dingen »als ze waar waren." Ook ik besluit met den wensch, dat in betrekking tot uw standpunt, dat gij ingenomen hebt in de Herv. kerk, gij met wat ruimere mate van eergevoel moogt bedeed worden, dan zijn wij spoedig van U verlost en hebben wij met U, Ew. Heeren, geen kwesties meer over lichtzinnig aannemen.

1703381

